

Anul 2006 a fost este și va fi marcat în Franța și în lume de o serie de manifestări dedicate Centenarului Levinas (născut în 1906, la Kaunas, Lituania). Cele mai multe sub emblema: „Un secol împreună cu Levinas”. Cu câteva subtitluri sugestive: „Un umanism pentru

viitor” (Centrul Comunitar din Paris), „Porțile toleranței” (Marsilia), „Rezonanțele unei filosofii” (Ierusalim, congres internațional) etc. Se anunță diferite colocvii, congrese, dezbateri levinasiene în Italia, Olanda, Lituania, Statele Unite, Canada, China, România, Australia, Africa de Sud etc., iar televiziunile din lume vor prezenta documentare privind viața și opera marelui filosof și talmudist.

Cel pe care Papa Ioan Paul al II-lea l-a salutat ca pe cel mai mare filosof al secolului al XX-lea a influențat gândirea unor importanți oameni de acțiune, intelectuali și oameni de stat precum Vaclav Havel, care l-a descoperit în anii de detenție. (Știm aceasta din corespondența cu soția sa.) După moartea filosofului, fostul disident ceh va scrie aceste rânduri: „A încetat din viață un evreu lituanian care și-a făcut studiile în Germania și a devenit un filosof francez celebru. Potrivit învățăturii sale, conformă spiritului celor mai străvechi tradiții europene, în acest caz neîndoielnic tradiției evreiești, din clipa în care privim chipul Celuilalt se naște responsabilitatea față de această lume. Consider că Europa tocmai de această tradiție spirituală trebuie să-și amintească astăzi”.

Levinas, în cea mai bună tradiție europeană, va scrie laconic aceste rânduri: „Consider că Europa înseamnă Biblia și grecii”. Iată însă că un comentator și discipol al său va pune punctul pe „i”: „Europa are multe să-și proșoare, istoria ei a fost o istorie de sânge și de războaie, dar și locul în care acest sânge și aceste războaie au fost

„Un secol împreună cu Levinas”

regretate, creând o conștiință încărcată, remușcări, ceea ce semnaleză întoarcerea Europei nu spre greci, ci spre Biblie” (François Poiré, *Emmanuel Levinas, qui êtes-vous?*, Editions de la Manufacture, 1987, p. 113). Evident, cunoașterea (grecii) și etica (Biblia) nu sunt contradictorii, dar prevalează etica, mai ales în condițiile în care divorțul dintre cei doi termeni amenință prezentul și viitorul omenirii.

„Levinas propune un nou tip de filosofie opus și, încă mai mult, în ofensivă critică la adresa sistemelor occidentale în care domină categorii ca Ființa, Unitatea, Totalitatea, Neutralitatea... Filosoful român citat, Vianu Mureșan, pe urmele lui Levinas, subliniază importanța altor categorii precum Alteritatea, Bunătatea, Responsabilitatea. („A fi ostacul celuilalt în responsabilitate este mesajul repetat cu insistență de Levinas” (*Heterologie. Introducere în etica lui Levinas*). Simpla prezență a feței celuilalt ar impune atitudinea responsabilității. Dar, comentează mai departe filosoful român, fragilitatea acestui principiu rezultă din faptul că „dacă ar fi naturală fraternitatea, atunci o consecință de asemenea naturală ar fi și responsabilitatea și, o alta, inutilitatea oricărei lecții despre responsabilitate”. Or, cum știm prea bine din faimosul exemplu al fratricidului biblic, remarcă filosoful român, violența nu e exclusă nici între rudele apropiate. Astfel, conștiința fraternității nu ar garanta în mod natural o etică a responsabilității. Efortul trebuie luat deci de la capăt, prin persuasiune și printr-o hipersemnificare a celuilalt, văzând în chipul lui pecetea divină. Levinas compară responsabilitatea cu respirația indispensabilă vieții. Responsabilitatea față de celălalt dobândește caracterul expirației (expunere) în care suflul nu se mai întoarce în „plămânul” eului garantând, prin traiectoria ce nu cade în circularitate, efectuarea transcenderii, operație care relevă sensul cel mai profund al eticului. Totodată, omul trebuie să facă dreptate ca și cum nu ar exista un Dumnezeu care să o facă în locul nostru (și aceasta o spune un om profund credincios!).

Să mai amintim că marele filosof, după Șoah (în care și-a pierdut părinții și frații), ca simplu director de școală s-a consacrat renașterii vieții evreiești din Europa, operă în care a jucat un rol decisiv. De semnalat totodată revirimentul receptării operei sale în Israel, cu o notabilă întârziere, dar acum recuperată în mod „exploziv”, lucrările sale bucurându-se de o popularitate la care cu greu poate aspira un filosof.

În sfârșit, ca gânditor al întoarcerii la iudaism și la Biblie, Levinas a restituit numele lui Dumnezeu limbajului filosofic și, cum observă cu o notă de autoironie Alain Finkielkraut, „l-a făcut audibil și acceptabil și pentru urechile mele ateiste”.

Opera lui Levinas se află în plină expansiune mondială, fiind tradusă până în prezent în douăzeci de limbi și, mai ales, în engleză, suficient pentru a cuceri lumea. Anul Levinas ne va mai prilejui revenirea cu comentarii referitoare la gândirea ilustrului filosof și a moștenitorilor săi.

ȚICU GOLDSTEIN

Dialog la distanță cu TEHILA OFER

Cititorii noștri au remarcat apariția a două nume noi în caseta redacțională. E vorba de cei care, cu competență, traduc textele pentru alcătuirea paginii în limba ebraică. Dacă despre ing. Baruch Tercatin am mai scris cu diferite prilejuri, să aflăm acum, printr-un inedit dialog la distanță, câte ceva despre cealaltă personalitate - publicista, scriitoarea israeliană de prestigiu Tehila Ofer.

- *V-ați născut în România.*
- Era în Bucureștii anului 1930, când s-a eliberat un certificat de naștere pe care era înscris numele meu - Tita Grimberg.
- *Și ați trăit în Capitală?*
- Foarte puțină vreme. Familia a trebuit să se transplanteze la Bacău, localitate în care mi-am petrecut sau, mai bine zis, mi-a trecut copilăria. Era în anii grei ai războiului și învățam la Liceul Evreiesc când am devenit membru al mișcării sioniste de tineret „Hașomer Hatair”, aflată în plină clandestinitate.

- *După terminarea războiului, cât timp ați mai stat în Bacău?*
- La vârsta de 14 ani, idealurile, visurile, dragostea pentru Sion m-au determinat să-mi fac bagajul - e un fel de a spune, căci nu prea aveam bagaj - și să plec spre Palestina aflată sub mandat britanic. Primele încercări au eșuat și doar la 16 ani am reușit să plec.

- *Ați plecat împreună cu familia?*
- Părinții au mai rămas în România, iar eu am plecat ilegal, pe un vapor spre Palestina. Au urmat zile și nopți chinuite în bătaia valurilor apei și ale vieții. Când am ajuns la țărnul mult dorit, m-am trezit deportată în Cipru. Pot spune că abia la sfârșitul anului 1946 am venit în Ereț Israel.

- *Aveați 16-17 ani. Ce ați făcut în locuri necunoscute, unde auzeați vorbindu-se o limbă necunoscută?*

- Timp de un an am fost în kibbutz Mesilot, unde, după orele lucrate la câmp, am învățat ebraica în cadrul „Aliot Hanoar”. Era în decembrie 1947 când m-am înrolat, ca voluntar, la Palmah, unitățile de elită ale organizației clandestine de autoapărare Hagana. Am participat la Războiul de Independență a Israelului cu primul regiment, în celebra divizie Iftah. La terminarea stagiului militar, am început studiile pentru a deveni profesoară. Timp de câțiva ani, în calitate de cadru didactic, m-am străduit să le insuflu celor mai tineri dragoste din dragostea mea pentru „Țara veche, țara nouă”.

- *Serviți aceeași nobilă cauză și ca ziaristă.*

- Mi-am început activitatea în domeniul publicistic în 1961, ca membră în redacția ziarului „Haboker”. A urmat ziarul „Haaretz” și apoi „Maariv”, unde timp de 22 de ani am ajuns să urc treptele ierarhiei profesionale de la reporter la redactor-șef al unor pagini sau reviste-supliment.

- *Întreaga activitate s-a desfășurat în perimetrul cuvântului tipărit?*

- Gândurile mele au mai fost exprimate prin microfon la emisiuni ale postului „Kol Israel” și prin realizarea unor scurte metraje pentru televiziune.
- *Uneori, de la ziaristică la literatură*

nu este decât un pas.

- L-am făcut publicând mai multe cărți, dintre care unele cu caracter biografic.

- *De exemplu...*

- „Elie Meisels”, despre un tânăr in-valid, carte prefațată de prof. Albert Sabin, cel care a dezvoltat serul antipolio, și de către Shimon Peres.

- *Ce cărți au urmat?*

- „Ira”, despre un aviator din Forțele Aeriene ale Israelului; „Un om de viziune și acțiune”, despre prof. Shmuel Eisenstadt; „Haviva”, carte scrisă în colaborare cu soțul meu, Zeev Ofer - prezintă misiunea parașutistei Haviva Reick în Europa ocupată de naziști; „Fiecare loc ne amintește” - e vorba de locurile unde activa Hagana în ilegalitate; „În fața porții blocate”, scrisă împreună cu pictorul Shmuel Katz - prezintă odiseea unui vapor de emigranți ilegali în drumul lor spre Israel.

Alături de soțul ei, Zeev Ofer

Premiată de către Fundația Culturală Ianculovici

- *Aceste cărți, dintre care unele cred că au elemente autobiografice, tratează probleme grave de viață.*

- Am scris, în colaborare cu Smadar Shir, o carte care descriește frunțile, „Să-ți iei zestre”, plină de sfaturi umoristice pentru o mireasă.

- *În afara timpului dedicat scrierilor?*

- Am desfășurat și desfășor o intensă activitate publică, fie ca președintă a Asociației Internaționale a Ziaristelor, fie ca membră în conducerea Consiliului Israelian de Consumatori, în cea a Kupat Holim sau a organizațiilor de veterani Hagana și Palmah. Dacă mai adaug și conferințele pe care le țin...

- *Avem imaginea unei vieți rodnice pentru care ați fost premiată de Fundația Culturală Ianculovici și ați fost numită „Persona Distinctă” de S.I.R., tribul evreilor israelieni originari din România, ca semn că nu ați uitat de unde ați plecat.*

- Firește că n-am uitat. M-am dedicat cercetării contribuției israelienilor originari din România la renașterea și dezvoltarea Statului Israel, cercetări concretizate prin editarea, în cadrul unui colectiv, a unor volume pe această temă.

- *Ați amintit mai înainte de soțul dumneavoastră...*

- Sunt căsătorită de o viață cu Zeev, azi colonel în rezervă, și avem un fiu, dr. Avy Ofer, arheolog și specialist în Hi Tech...

- *...fiu care v-a ofer...it bucuria de a fi bunicii a doi nepoți. (A.C.)*

Supraviețuitorii aflați în nevoie – în atenția „Claims Conference”

Urmare din pag. 1

Însoțit de președinții comunităților locale și de responsabili cu asistența, a vizitat la domiciliu vârstnici care au avut de suferit în anii prigoanei fasciste. Am asistat, în Timișoara, la vizitarea doamnelor *Ecaterina Roth și Ianka Klein* - ale căror familii au fost deportate și, în cea mai mare parte, exterminate în timpul războiului. Rămase singure, după decesul soților, ele au azi peste 90 de ani. Oaspeții au avut posibilitatea să întâlnească două doamne care își păstrează intacte luciditatea și inteligența, care au povestit, pe scurt, din experiența tragică a familiilor lor în timpul războiului. Așa cum precizau cu această ocazie, ajutorul primit din partea Departamentului de Asistență le ușurează în mod substanțial existența. Oaspeții au vizitat, de asemenea, Clubul Comunitar, Centrul de Zi și birourile în care își desfășoară activitatea comunitatea evreilor.

Charles Rose s-a aflat - așa cum ne-a declarat - pentru a doua oară în România. După vizite la domiciliu și discuții cu președinții comunităților (ing. *Felix Koppelman* - Oradea; ing. *Ionel Schlesinger* - Arad; dr. *Paul Costin* - Timișoara), el a afirmat: „Cred că toate programele se desfășoară în condiții foarte bune. Încercăm să facem ca acești oameni să primească tot ajutorul de care au nevoie. În acest demers suntem parteneri cu F.C.E.R. de foarte mulți ani. Activitatea noastră se desfășoară împreună cu JOINT, cu dr. Zvi Feine, care cunoaște toate detaliile programelor de aici... Supraviețuitorii pe care i-am întâlnit sunt mulțumiți de serviciile care li se asigură. Sunt oameni în nevoie, care evident necesită acest ajutor. În București, am întâlnit o doamnă, care este unul dintre cei mai optimiști oameni pe care i-am întâlnit în viața mea... Cu toate că are 96 de ani și a trecut prin foarte mari dificultăți, este o persoană care îți insuflă curaj. Am întâlnit, în general, oameni deosebiți, care ne-au vorbit despre cât de important le este ajutorul de care beneficiază. Este impresionant să vezi oamenii din spatele rapoartelor pe care le primim. M-am bucurat că am putut vorbi cu unii dintre ei, am putut afla despre nevoie, problemele și situația în care se află. Îmi pare rău doar că încă nu am reușit să vizitez Moldova și Nordul Transilvaniei, Satu Mare și Sighetul”.

LUCIANA FRIEDMANN

